

1. UVOD

Radni odnosi mogu biti individualni i kolektivni.

Individualni radni odnos se uspostavlja između radnika i poslodavca.

Kolektivni radni odnos se uspostavlja između organizacije radnika i organizacije poslodavaca.

Pojam radni odnos je kraći naziv za pojam radopravni odnosi.

Radni odnos je pravni odnos između pravnih subjekata¹. To znači da je pravni odnos onaj društveni odnos koji je regulisan pravom, pravnim normama i u kome su ljudi dužni da se ponašaju po pravnim normama. Radni odnos je posebna kategorija društvenih odnosa u radu. Posebnost tog odnosa se ogleda u njegovim svojstvima i njegovom biću. Svojstva su zapravo odlike radnog odnosa kao opšteg pojma te vrste društvenih odnosa u radu. To su dobrovoljnost, lična veza, organizovanost. Ova svojstva moraju postojati zajedno i istovremeno i nepostojanje bilo kog od ovih svojstava oduzima tom društvenom odnosu karakter radnog odnosa.

Biće radnog odnosa predstavljaju elementi koji čine da se ovaj društveni odnos ispoljava kao posebna kategorija društvenog odnosa u radu. Ti elementi su subjekti, sadržina i oblik. Subjekti su lica između kojih se uspostavlja pravni odnos. Sadržinu radnog odnosa čine međusobna prava i obaveze subjekata tog odnosa. Oblik je forma u kojoj se zasniva i na osnovu koje traje radni odnos. Drugim riječima to je akt kojim se uspostavlja radni odnos i kojim se utvrđuje njegova sadržina (ugovor, odluka ili drugi pravni akt).

Kolektivni radni odnosi uspostavljaju se između kolektiva radnika i kolektiva poslodavaca. Kolektivna prava, obaveze i odgovornosti uređuju se zakonima, kolektivnim ugovorima i opštim aktima. To su međusobno povezana i uslovljene prava, tako da se pojedino pravo ne može ostvarivati bez drugog (drugih) prava.

Kao primjer međunarodnog akta koji navodi kolektivna prava može se izdvojiti Povelja o osnovnim socijalnim pravima Evropske Unije donešena 1989.godine. Ona plazi od stava da je socijalni koncenzus bitan činilac ekonomskog razvoja Unije i u pogledu kolektivnih prava radnika navodi:

- slobodu udruživanja zaposlenih,
- slobodu kolektivnog pregovaranja,
- pravo na štrajk
- pravo na informisanje, konsultovanje i participaciju radnika.